

آسیب شناسی کیفر حبس (با و بگرد به قوانین تقلید گابریل تارد)

مؤلفان :

سید سعید صفوی

(هیات علمی دانشگاه پیام نور)

شهین دارابی پناه

سرشناسه :	صفوی، سیدسعید، ۱۳۵۴ -
عنوان و نام پدیدآور :	آسیب شناسی کیفر حبس (با رویکرد به قوانین تقلید گابریل تارد) / مولفان سیدسعید صفوی، شهین دارابی پناه.
مشخصات نشر :	تهران: گیوا، ۱۳۹۵
مشخصات ظاهری :	۲۲۰ ص.
شابک :	ریال ۱-۴۳-۰۴۵۱-۶۰۰-۹۷۸ :
وضعیت فهرست نویسی :	فیا
شناسه افزوده :	دارابی پناه، شهین، ۱۳۶۴
بندی کنگره :	۱۳۹۵ ۷۱۵ ص/ ۸ HV۸۷۰
رده بندی دیویی :	۳۶۵/۶
شمار کتابشناسی ملی :	۴۵۴۱۰۴۸

عنوان کتاب :	آسیب شناسی کیفر حبس (با رویکرد به قوانین تقلید گابریل تارد)
تالیف و گردآوری :	سید سعید صفوی، شهین دارابی پناه
ناشر :	انتشارات گیوا
مدیر اجرایی :	سیده محبوبه حسینی
صفحه آرا و طراح جلد :	آدینه کبرایی
سال و نوبت چاپ کتاب :	۱۳۹۵ / دوم
سال و نوبت چاپ ناشر :	۱۳۹۶ / اول
شمارگان :	۱۰۰۰
شابک :	۹۷۸-۶۰۰-۴۵۱-۰۴۳-۱
قیمت :	۱۷۰,۰۰۰ ریال
تلفن :	۰۲۱ - ۶۶۱۲۳۸۸۰
مشاوره چاپ کتاب :	۰۹۱۲۷۹۸۱۶۵۴
تهران، میدان انقلاب، ابتدای کارگر جنوبی، نبش کوچه مهدیزاده، پلاک ۱، طبقه ۴، واحد ۹	
تارنما :	www.givabook.ir

پیشگفتار مؤلفین

بشر از ابتدای تشکیل جوامع با مجرمین و افراد خاطی برخورد می‌کرد و هر جامعه‌ای بسته به زمان و مکان و دغدغه‌های خویش روش خاصی برای مبارزه با جرم و پدیده‌ی بزهکاری به کار می‌برده است. در حقیقت هر جامعه‌ای در ادوار مختلف تاریخی سیاست جنایی خاص خویش را داشته است ولی همه‌ی جوامع در یک نقطه مشترکند؛ این که، تا نیمه‌ی قرن هیجدهم سیاست جنایی تمامی تمدنها سرکوب‌گرانه است. در روزگاران نه چندان دور مجازات‌ها توأم با تعذیب و شکنجه بوده تا مجرم کفاره‌ی گناه خویش را با شکنجه در این دنیا پس دهد. در اواخر قرن هیجدهم به ایالات پیدایش افکار جدید در حقوق کیفری مجازات‌های سخت و سنگین به تدریج از زرادخانه‌ی حقوق کیفری کشورها رخت بریست و زندان به عنوان اصلی‌ترین مجازات، مطرح شد. در ابتدا این نوع حقوق مورد اقبال اندیشمندان قرار گرفت ولی ناکارآمدی و عدم مشروعیت آن به زودی بر همگان آشکار گردید. زندان با سیستم خاص، خود جرم‌زا و مولد جرم است. اصلاح و تربیت در زندان آرمایی بود نه هرگز رنگ واقعیت به خود نگرفت.

در قرن هیجدهم نقطه‌ی عطفی در مجازات‌ها به وجود آمد و چرخشی از مجازات‌ها بدنی به سوی زندان به وجود آمد، و در نیمه‌ی دوم قرن نوزدهم به ویژه با ظهور مکتب دفاع اجتماعی نوین، نقطه‌ی عطف دیگری در مجازات‌ها خلق و چرخشی از زندان‌گرایی به زندان‌زدایی به وجود آمد و این امر جهانی در کشور ما نیز تأثیر گذاشت به گونه‌ای که، قانون جدید مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ با تصویب جایگزین‌های حبس مهم‌ترین و اساسی‌ترین گام را در این زمینه برداشت. در این کتاب تلاش کرده‌ایم که ناکارآمدی نظام حبس و لزوم توجه بیشتر به جایگزین‌های حبس را با مطالعات میدانی نشان دهیم.

موضوع «آسیب‌شناسی کیفر حبس با رویکرد به قوانین تقلید گابریل تارد» تلفیقی از دو موضوع حقوقی (زندان) و جرم‌شناسی (قوانین تقلید گابریل تارد) است. در مورد زندان مطلب، مقالات و کتاب‌های فراوانی نگاشته شده ولی در مورد گابریل تارد و قوانین تقلید مطالب اندکی وجود داشت و ضمن آنکه در مورد زندان نیز به تقلید و یادگیری توجه اندکی شده است و همچنین به مطالعات میدانی در عرصه‌ی جرم‌شناسی و از سوی حقوق‌دانان بی‌توجهی شده است مطالعات صورت گرفته در زمینه‌ی زندان از سوی نویسندگان و پژوهشگران رشته‌های دیگر است و لذا

تمامی تلاش خود را در جهت مطالعات میدانی، در زمینه‌ی تقلید و یادگیری زندانیان از یکدیگر همچنین در زمینه‌ی «قوانین تقلید» و خود گابریل تارد که برای جامعه‌ی حقوقی و جرم‌شناسی ایران ناشناخته است به کار بسته‌ایم تا خلأ موجود را تا حدودی جبران کنیم.

در پایان از آقایان دکتر سید درید موسوی مجاب و دکتر سید علیرضا میرکمالی نهایت تشکر را داشته و از مساعدت‌های سازمان زندان‌ها و اقدامات تأمینی استان زنجان، مرکزی و اراک و سازمان آموزش و پژوهش سازمان زندان‌ها که نهایت همکاری با اینجانبان داشته‌اند تشکر کرده و از آقای جواد جعفری مسئول پژوهش سازمان زندان‌ها و اقدامات تأمینی استان زنجان تشکر ویژه داریم.

سید سعید صفوی

saeidsafavi54@gmail.com

شهین دارابی پناه

sdarabipanah@yahoo.com

۹	
۱۲	روش‌شناسی تحقیق
۱۳	جامعه‌ی آماری
۱۴	روش نمونه‌گیری
۱۵	فرضیه‌های کتاب
۱۶	پایایی و روایی
۱۶	مشکلات فرارو، تحقق
۱۷	فصل اول: کیفر حبس
۱۷	۱-۱. بخش اول: مفاهیم مقدماتی، فلسفه‌ی وجودی و پیشینه‌ی کیفر حبس
۱۸	۱-۱-۱. مفاهیم مقدماتی
۱۹	۱-۱-۱-۱. مفاهیم لغوی
۲۰	۱-۱-۱-۲. مفاهیم اصطلاحی
۲۲	۱-۱-۲. فلسفه‌ی وجودی کیفر حبس و اهداف اساسی
۲۲	۱-۱-۲-۱. تنبیه و تأدیب
۲۴	۱-۱-۲-۲. پیشگیری فردی و عمومی
۲۶	۱-۱-۲-۳. اصلاح و درمان
۲۷	۱-۱-۲-۴. نظارت و کنترل
۲۸	۱-۳. پیشینه‌ی کیفر حبس و تحولات آن در نظام‌های حقوقی
۲۹	۱-۳-۱. پیشینه‌ی کیفر حبس
۲۹	۱-۳-۱-۱. حبس در دوره‌ی باستان
۳۲	۱-۳-۱-۲. حبس در قرون وسطی
۳۴	۱-۳-۱-۳. حبس در عصر کنونی
۳۵	۱-۳-۱-۳-۱. حبس پیش از انقلاب فرانسه

- ۳۸ ۱-۱-۳-۲. حبس پس از انقلاب فرانسه
- ۴۳ ۱-۱-۳-۲. تحول کیفر حبس در نظام‌های بزرگ حقوقی و نظام عدالت کیفری ایران
- ۴۳ ۱-۱-۳-۲. حبس در نظام حقوقی غرب
- ۴۷ ۱-۱-۳-۲. حبس در اسلام
- ۵۳ ۱-۱-۳-۲. حبس در نظام حقوقی ایران
- ۵۳ ۱-۱-۳-۲. حبس پیش از انقلاب اسلامی
- ۵۹ ۱-۱-۳-۲. حبس پس از انقلاب اسلامی
- ۶۳ ۱-۲. بخش دوم: مبانی نظامی راجع به مشروعیت کیفر حبس.
- ۶۳ ۱-۲-۱. مبانی مشروعیت کیفر حبس
- ۶۴ ۱-۲-۱. مبانی حقوقی مشروعیت کیفر حبس
- ۶۵ ۱-۲-۱-۱. کیفر حبس در اسناد و عهدنامه‌های بین‌المللی:
- ۶۸ ۱-۲-۱-۲. حبس در قوانین داخلی؛
- ۶۹ ۱-۲-۱-۳. ادله‌ی موافقان مشروعیت کیفر حبس
- ۷۱ ۱-۲-۱-۴. ادله‌ی مخالفان مشروعیت کیفر حبس
- ۸۳ ۱-۲-۲. مبانی فقهی مشروعیت کیفر حبس
- ۸۶ ۱-۲-۲. مقتضیات اجرای کیفر حبس
- ۸۷ ۱-۲-۲-۱. تأمین امکانات مادی و معنوی مناسب به‌منظور کاهش آثار منفی حبس بر زندانیان
- ۹۱ ۱-۲-۲-۲. کاربست الگوهای مناسب و جایگزین حبس با توجه به سیاست فردی‌سازی کیفر
- ۹۲ ۱-۲-۲-۲-۱. جایگزینهای حبس با رویکرد به قانون جدید مجازات اسلامی
- ۹۳ ۱-۲-۲-۲-۲-۱. کیفرهای جایگزین تبدیلی
- ۹۷ ۱-۲-۲-۲-۲-۲-۱. کیفرهای جایگزین تحدیدی یا تقییدی
- ۱۰۳ ۱-۲-۲-۲-۲-۳. کیفرهای جایگزین تکمیلی
- ۱۰۸ ۱-۲-۲-۳. وضع ضمانت اجراهای قاطع جزایی در قبال تخلف از حدود و ثغور قانونی مقرر برای زندانیان
- ۱۱۰ ۱-۲-۲-۴. حقوق بشر در مواجهه با زندانیان

۱۱۴	۳-۱. بخش سوم: تحلیل جرم‌شناختی‌های آثار کیفر حبس بر زندانیان، تحت لوای نظریه‌های یاددهی - یادگیری و
۱۱۴	با تأکید بر قوانین سه‌گانه‌ی گابریل تارد
۱۱۴	۳-۱.۱. جایگاه نظریه‌ی یادگیری در عرصه‌ی جرم‌شناسی نظری
۱۱۷	۳-۱.۱. ماهیت و اهمیت نظریه‌ی گابریل تارد
۱۲۱	۳-۱.۲. ارتباط نظریه‌ی گابریل تارد با دیگر نظریه‌های جرم‌شناختی
۱۲۲	۳-۱.۲.۱. ارتباط نظریه‌ی گابریل تارد، با نظریه‌ی ساترلند
۱۲۵	۳-۱.۲.۲. ارتباط نظریه‌ی گابریل تارد، با نظریه‌های خرده فرهنگ
۱۲۶	۳-۱.۲.۳. ارتباط نظریه‌ی گابریل تارد با نظریات یادگیری
۱۲۸	۳-۲. قوانین سه‌گانه‌ی گابریل تارد و نقش آنها در تبیین آثار زندان بر زندانیان
۱۲۹	۳-۲.۱. قوانین سه‌گانه‌ی گابریل تارد
۱۳۴	۳-۲.۱.۲. قانون دوم: تقلید فزاینده از افرادستان
۱۳۷	۳-۲.۱.۳. قانون سوم: تقلید از افراد بزرگوار
۱۳۹	۳-۳. چگونگی و روند تأثیرگذاری حبس بر زندانیان در پرتو قوانین تقلید
۱۳۹	۳-۳.۱. یادگیری و الگوبرداری رفتارهای نابه‌هنجار از سوی همنشینی
۱۴۱	۳-۳.۲. تأثیرات محیط زندان بر زندانیان و سوق‌دهی به اعمال خلاف‌کارانه
۱۴۲	۳-۳.۴. انتقادات وارد بر نظریه‌ی تارد
۱۴۴	نتیجه‌گیری
۱۴۷	فصل دوم: داده‌های آماری
۱۴۸	۱.۲. آمار توصیفی
۱۴۸	۱.۱.۲. میزان سن زندانیان
۱۵۱	۱.۲.۲. میزان تحصیلات زندانیان
۱۵۳	۱.۳.۲. محل زندگی زندانیان
۱۵۶	۱.۴.۲. وضعیت تأهل زندانیان
۱۵۹	۱.۵.۲. رابطه و وضعیت خانوادگی در دوران طفولیت

۱۶۱	۱-۵-۲. داشتن سابقه‌ی زندان بین اعضای خانواده
۱۶۴	۱-۶-۲. نوع جرم زندانیان
۱۷۲	۱-۹-۲. تغییر نوع جرایم در زندانیان سابقه‌دار
۱۷۴	۱-۱۰-۲. علت ارتکاب جرم
۱۷۶	۱-۱۱-۲. تأثیر محیط زندان در ارتکاب جرم برای بار دوم
۱۷۶	۱-۱۲-۲. تأثیر زندانیان سابقه‌دار بر زندانیان بی‌سابقه
۱۷۷	۱-۱۳-۲. اسامی داده‌ای جایگزین‌های حبس در کاهش آثار مخرب آن
۱۷۷	۱-۱۴-۲. تأثیر دوشیاهای معاشره‌ها در ارتکاب جرم
۱۷۸	۱-۱۵-۲. وضعیت زندانیان پس از خروج از زندان
۱۷۹	۱-۱۶-۲. قوانین سه‌گانه‌ی گابریل و مدل تأثیرگذاری آن بر زندانیان
۱۷۹	۲-۲. آزمون‌های آماری
۱۸۰	آزمون فرضیه‌ی ۱:
۱۸۱	آزمون فرضیه‌ی ۲
۱۸۳	آزمون فرضیه‌ی ۳
۱۸۴	آزمون فرضیه
۱۸۶	آزمون فرضیه‌ی ۵:
۱۸۸	آزمون فرضیه‌ی ۶
۱۸۹	آزمون فرضیه‌ی ۷
۱۹۱	آزمون فرضیه‌ی ۸:
۱۹۳	آزمون فرضیه‌ی ۹
۱۹۴	۲-۲. نتیجه‌گیری
۲۰۴	۳-۲. پیشنهادها
۲۰۹	منابع و مآخذ

مقدمه

حبس، کیفر سالب آزادی است؛ تولد زندان برای مجازات مجرمین نبوده است بلکه در جوامع ابتدایی از زندان‌ها به‌عنوان مکانی برای نگهداری مجرمینی استفاده می‌شده که در انتظار اعدام و یا دیگر مجازات‌ها بودند. در قرون وسطی و به‌دنبال قدرت یافتن کلیسا، حبس ابتدا در کلیساها و برای تنبیه و یا ریاضت راهبین مورد استفاده قرار می‌گرفت که به‌تدریج به بقیه‌ی افراد جامعه نیز تسری داده شد؛ به‌گونه‌ای که استفاده از حبس گسترش یافت و مجازات حبس جایگزین دیگر انواع مجازات‌ها گردید و از اواخر قرن هیجدهم تا به امروز، حبس به‌عنوان اصلی‌ترین و مهم‌ترین مجازات مطرح نظر دولت‌هاست.

سیاست‌گذاران عرصه‌ی حقوق کیفری در آخر قرن هیجدهم چنین می‌اندیشیدند که با استفاده از زندان بتوان در راستای اصلاح و بازپروری مجرمین کوشید. آرمانی که هرگز رنگ تحقق به خود نپذیرفت. ناکارآمدی سیستم حبس در همان روزه‌ای نخستین استفاده‌ی گسترده بر همگان آشکار شد. مارک آنسل در این زمینه می‌نویسد: «اندک‌اندک سده‌ی بیستم زندان را مکان و وسیله‌ی بازپروری اجتماعی محکوم می‌دانند اما حقیقت این است که همه‌ی امیدها بر باد رفته است. زندان که می‌باید ابزار اصلی واکنش در مقابل بزه‌کاری باشد از همان آغاز به صورت مدرسه‌ی تکرار جرم بوده و یا به آن تبدیل شده است به همین دلیل بود که کنگره‌ی بین‌المللی جرم‌شناسی ۱۹۵۰ پاریس، که از اهمیتی بس مهم برخوردار شد، توانست قسمتی از دستور کار خود را به مسأله‌ی «جرم‌زایی زندان» اختصاص دهد»^۱. بخش زیادی از زندانیان سابقه‌دار بودند؛ بسیاری از مجرمین تحت تأثیر محیط زندان به مجرمین حرفه‌ای مبدل می‌شدند و عملاً زندان در رسیدن به اهداف خویش ناموفق بود.

۱. آنسل، مارک (۱۳۷۵): *دفاع اجتماعی*، ترجمه‌ی دکتر محمد آشوری و علی حسین نجفی ابرند آبادی، چ سوم، تهران:

امروزه زندان با چالش‌های جدی روبه‌رو است؛ از یک سو مخالفین زندان انتقادهایی جدی بر آن وارد کرده‌اند و از دیگر سو هنوز نتوانسته‌اند مجازات دیگری را جایگزین آن سازند. تجربه ثابت کرده است که چهل درصد زندانیان بار دیگر به زندان باز می‌گردند.^۱ مهم‌ترین ایراد وارد بر حبس جرم‌زا بودن محیط زندان است، در حقیقت، زندان نه تنها اصلاح و بازپروری را که هدف آرمانی این ساخت کیفری است تأمین نمی‌کند، بلکه خود محلی برای یادگیری اعمال مجرمانه است. جرم‌زا بودن محیط زندان به دو صورت قابل رؤیت است:

الف: به صورت مستقیم: که در نتیجه‌ی همجواری جرایم مختلف و یادگیری و تقلید از دیگر مجرمین در محیط زندان اتفاق می‌افتد. این نوع یادگیری به ویژه در مورد افرادی که کردارها و رفتارهای ضد اجتماعی دارند یا خود را بی‌گناه می‌پندارند و تحمیل مجازات را ظلم در حق خود می‌دانند، قابل مشاهده است. این افراد ممکن است از همان محیط زندان مرتکب جرم شوند. نگاهی گذارا به تیتراژ حوادث روزنامه‌ها می‌تواند این مطلب را که جرایم بسیاری در زندان‌ها تحت تأثیر یادگیری و تقلید از سایر زندانیان رخ می‌دهد، برای مثال: *زندانی متهم به قتل از داخل زندان سر مردم کلاه می‌گذاشت*.^۲

شناسایی زورگیری‌های خشن در زندان.^۳

این مطالب نمونه‌های از هزاران تیتراژ موجود در روزنامه‌هاست که در نهایت مجرمان اذعان می‌کنند این نوع از جرایم را از دیگر زندانیان آموخته‌اند.

نتایج یک تحقیق در ایران نشان می‌دهد که ۲۹ درصد زندانیان به طور متناوب مرتکب جرم شده و به زندان بازگشته‌اند، این آمار در طی ۵ سال تقریباً ثابت بوده است و زندان به تنها برای این ۲۹ درصد نمی‌تواند کاری انجام دهد بلکه سایر زندانیان در معرض یادگیری از این ۲۹ درصد قرار دارند.^۴

۱. حاجی تبار فیروز جایی، حسن، (۱۳۸۶)، *جایگزین‌های حبس در حقوق کیفری ایران*، ج اول، تهران: انتشارات فردوسی، ص ۴۲.

۲. روزنامه‌ی جام جم، ۱۳۹۱/۳/۱.

۳. روزنامه‌ی جام جم، ۱۳۹۱/۸/۹.

۴. زینالی، علی و همکاران، ۱۳۷۸، «بررسی آماری بازگشت مجدد زندانیان به عنوان شاخص اصلاح یا مجازات» خلاصه

مقالات دومین همایش علمی - تخصصی زندان، ص ۱۲.

ب: به صورت غیرمستقیم: نتایج پژوهش‌ها نشان می‌دهد که اغلب زندانیان از کرده‌ی خویش پشیمان شده و قصد ارتکاب دوباره‌ی جرم را ندارند، آنچه آنها را بار دیگر در معرض ارتکاب جرم قرار می‌دهد، این است که مشکلات رفتن به زندان (نظیر ثبت سابقه‌ی کیفری) به عللی که از قبل سبب ارتکاب جرم و ورود فرد به زندان شده، اضافه شده و فرد را در معرض ارتکاب دوباره‌ی جرم قرار می‌دهد. با این تفاوت که این بار فرد با دوستان و گروه‌های بزهکاری آشنا شده و در نهایت برای ارتکاب جرم به آنها رجوع می‌کند و حتی ممکن است به صورت حرفه‌ای به ارتکاب جرم بپردازد.

میشل فوکو در این زمینه معتقد است: «زندان نمی‌تواند بزهکار تولید نکند، زندان با آن نوع زندگی‌یی که زندانیان تحمیل می‌کند بزهکار تولید می‌کند: چه زندانیان در سلول‌های مجزا قرار داده شوند و چه در کلاس بی‌فایده گمارده شوند که برای آن مورد استفاده‌ی شغلی نخواهند یافت، در هر حال این در نظر بدترین انسان در جامعه است این خلق یک زندگی خلاف طبیعت بی‌فایده و خطرناک است»^۱

این موضوع از نیمه‌ی دوم قرن بیستم، یعنی دهه‌های هفتاد و هشتاد تحت تأثیر آموزه‌های مارک آنسل، انقلاب جدیدی را در سیاست بنایی شه‌ها به وجود آورده است و امروزه برخلاف قرن هیجده که فراگیر شدن حبس در اولویت کاری دولت‌ها قرار داشت، حبس‌زدایی مطمح نظر دولت‌هاست^۲

بسیاری از اندیشمندان بر این باورند که زندان‌ها به‌خاطر در مورد افرادی که برای بار اول مرتکب جرم می‌شوند باید حذف شود؛ این اندیشمندان استفاده از جایگزین‌های حبس را توصیه می‌کنند. روش نیمه آزادی، آزادی مشروط، تعلیق، تعلیق مراقبتی، کارهای مجامعتی و بازداشت خانگی از جمله جایگزین‌های حبس است که توسط اندیشمندان و علمای حقوق مطرح گردیده، و امروزه توسط سیاست‌گذاران حقوق کیفری دولت‌ها به‌عنوان مجازات‌های جامعه محور، وارد نظام حقوق کیفری بسیاری از کشورها گردیده است. جایگزین‌های حبس، مجازات‌هایی هستند

۱. فوکو، میشل، (۱۳۹۰)، *مراقبت و تنبیه تولد زندان*، ترجمه‌ی نیکو سرخوش و افشین جهاندیده، تهران: نشر نی، ص ۳۳۲.

۲. محدث، محسن، (۱۳۸۸)، *مقایسه تطبیقی تأثیر مجازات زندان با مجازات‌های جایگزین در پیشگیری از تکرار جرم*، تهران: انتشارات بینه، ص ۵.

که برای جلوگیری و یا کاهش آثار نامطلوب حبس مورد استفاده قرار می گیرند، و بسیاری از این جایگزین ها تحت تأثیر مکتب تحقیقی و دفاع اجتماعی وارد دنیای حقوق گردیده است. این دو مکتب تأثیر بسیار زیادی در بحث مجازات ها داشتند. اما سؤال اساسی این است که آیا جایگزین های حبس می توانند دفاع اجتماعی را به خوبی تأمین کنند؟ آیا می توانند جایگزین مناسبی برای حبس باشند؟ آیا نباید در مقابله با مجرمان، خشن تر و قاطع تر بود؟ پاسخ این است که جایگزین های حبس را نمی توان در مورد مجرمین خطرناک به کار برد و همچنین در هر جامعه ای افراد وجود دارند که اصلاح ناپذیرند و یا باید حذف شوند و یا به گونه ای عقلانی تحت نظارت قرار گیرند. چاره ای جز استفاده از حبس برای این گونه افراد نیست، تا بتوان دفاع اجتماعی را به خوبی تأمین کرد.

قانون گذار کشور ما برای بسیاری از مجازات حبس پیش بینی کرده که تجدیدنظر در این باره ضروری به نظر می رسد، اگرچه قانون جدید مجازات اسلامی گام اساسی را با پیش بینی مجازات های جایگزین حبس در این راستا برداشته است ولی در مورد استفاده از جایگزین ها تا زمانی که اجرایی نشده است و با جامعه ای ایران بومی سازش نشده است و مشکلات و موانع اجرای آن در ایران و در شهرهای کوچک پدیدار نشده است. این سخن را ند. هم چنین زندان ها در کشور ما باید اصلاح شود و از علوم نوین و روز دنیا در زمینه ی اداره ی زندان ها و اصلاح بازپروری مجرمین استفاده شود.

در کشور ما همواره جای تحقیقات میدانی خالی است و نگاشته ها اغلب به سرت ترجمان کتب متعدد لاتین یا رونوشتی از آثار دیگر نویسندگان است، در این کتاب به بررسی وضعیت زندان ها در پرتو قوانین تقلید تارد به صورت عملی پرداخته شده است؛ هدف اصلی در مجموع این است که فرآیند تقلید در زندان و تأثیر حبس در مجرم شدن بیشتر فرد نشان داده شود؛ ضمن آن که جایگزین های حبس نیز مورد بررسی و تحلیل قرار گرفته است.

روش شناسی تحقیق

از نرم افزار S.P.S.S برای آمار توصیفی و استنباطی استفاده شده است. با توجه به سطح سنجش متغیرها، و با توجه به این که متغیر وابسته ی فاصله ای و متغیر مستقل کیفی، چندمقوله ای می

باشد، بنابراین از آزمون تحلیل واریانس برای مقایسه‌ی میانگین متغیر وابسته در سطوح یا گروه‌های متغیر عامل (مستقل) استفاده می‌کنیم و از ضریب هم‌بستگی پیرسون هم که یک شاخص آمار توصیفی است استفاده شده است، این شاخص برای نشان دادن رابطه‌ی بین دو متغیر در یک توزیع مشترک به کار برده می‌شود و نشان‌دهنده‌ی آن است که تغییرهای به‌وجودآمده در دو متغیر تا چه میزان باهم ارتباط دارند. هرچه هماهنگی بین تغییرات دو متغیر بیشتر باشد، قدرت ارتباط و هم‌چنین ضریب هم‌بستگی بین آنها بیشتر خواهد بود. ضریب هم‌بستگی مقادیری از $+1$ تا -1 خواهد داشت رابطه‌ی مثبت نشان می‌دهد که با افزایش در مقدار X ، مقدار Y نیز افزایش می‌یابد، رابطه‌ی منفی نشان‌گر آن است که با افزایش در مقدار X ، مقدار Y کاهش می‌یابد. مقدار مطلق ضریب هم‌بستگی، یعنی ضریب هم‌بستگی بدون توجه به علامت (+ یا -) در ارتباط بین دو متغیر را نشان می‌دهد. آمار توصیفی مورد استفاده هم توصیفی و هم مقایسه‌ای است، پس سه استان.

جامعه‌ی آماری

از مهم‌ترین آثار مخرب حبس‌یادگیری، التورداش و تقلید از دیگر زندانیان است. در این زمینه بسیار سخن گفته شده است ولی نگارنده برای این که آن اثر را به‌خوبی و با تأکید بر آمار و ارقام نشان دهد به سراغ زندانیان رفته و نظر آنان را در این مورد، جرییده است. تقلید و یادگیری در زندان مسئله‌ای است که خود زندانیان، بیش از سایرین متوجه آن در مورد آن سخن گویند. اگرچه سابقه‌ی محکومیت، نوع جرم و فاصله‌ی بازگشت دوباره به زندان، خود گویای اثربخشی از محیط زندان است.

جامعه‌ی آماری که نگارنده برگزیده است زندانیان زن سه استان زنجان، مرکزی و قم می‌باشند. این سه استان هر کدام به دلیل قرار گرفتن در منطقه‌ی خاص و داشتن اقلیم متفاوت، مهاجرپذیر و یا مهاجرفرست بودن؛ و صنعتی یا مذهبی بودنشان و هم‌چنین تفاوت در قومیت و... وضعیت جرم‌شناسی متفاوتی دارند. استان مرکزی، با قرار گرفتن در مرکز کشور، شهری صنعتی و پر از کارگرانی است که تنها برای کار کردن به این شهر آمده‌اند، بسیاری از این کارگران به صورت موقت در این شهر زندگی می‌کنند که حتی از خانه و خانواده‌ی خویش نیز دور هستند، که دوری

از خانواده خود عاملی برای ارتکاب جرم در این استان است، از سوی دیگر این استان نزدیک تهران پایتخت کشور قرار دارد که جمعیت بومی این استان همگی به تهران مهاجرت کرده‌اند و ساکنان این شهر یا کارگران هستند و یا از مناطق روستایی اطراف به این شهر آمده‌اند. وجود مراکز متعدد دانشگاهی در این شهر نیز سبب جاری شدن سیل عظیم دانشجویان از استان‌های هم‌جوار به ویژه تهران به این منطقه گردیده است. همه‌ی این موارد منجر به تغییر شکل سنتی این شهر گردیده، سبب افزایش جرم در این شهر شده است، از همه‌ی این موارد که بگذریم کمبود امکانات تفریحی در اراک، و بی‌کاری جوانان این استان — با وجود این که مراکز عمده صنعتی کشور در این استان قرار دارد — خود عوامل بسیار مهمی در ارتکاب جرم در این شهر هستند.

استان زنجان در شمال غرب کشور قرار دارد، دقت در وضعیت جغرافیایی این استان وقوع جرم در این شهر را توجیه می‌کند، این استان در همسایگی شهرهای مرزی نظیر آذربایجان شرقی و آذربایجان غربی کردستان قرار گرفته است. در طرف شرق نیز به تهران، البرز و قزوین نزدیک است. به همین دلیل راه رسیدن مواد مخدر از استان‌های شرقی کشور به غرب کشور و قاچاق کالا از غرب کشور به مرکز کشور است. محرومیت این استان، و بی‌کاری نیز از دیگر عوامل ارتکاب جرم در این استان است.

استان قم، شهری مذهبی است که تعداد بسیار زیادی زائر و مهاجر را به سوی خود جذب می‌کند، وجود تعداد بسیار زیادی مهاجر از استان‌های دیگر و حتی کشورهای همسایه، فرهنگ بومی این شهر را تحت تأثیر قرار می‌دهد و سبب ارتکاب جرم است؛ نزدیکی به تهران نیز دیگر ویژگی این استان است، که عامل افزایش ارتکاب جرم در این استان است.

روش نمونه‌گیری

در هر جامعه آماری به جزء مورد آزمایش، نمونه گفته می‌شود که معرف جامعه باشد. یعنی همه‌ی صفات جامعه، به‌خصوص آن صفاتی که از لحاظ موضوع تحقیق دارای اهمیت است، به

تناسب، در نمونه وجود داشته باشد و بتوان نتایج حاصل از آن را به کل جامعه‌ی آماری تعمیم داد.

از آنجا که جامعه‌ی مورد نظر این کتاب محدود بودند لذا همه‌ی کسانی که در زندان سه استان حضور داشتند و محکومیت آن‌ها قطعی یا محرز بود در تکمیل پرسش‌نامه شرکت کرده‌اند، تعداد آنها ۲۸ نفر در زنجان، در اراک ۳۶ و در قم ۶۶ نفر می‌باشد و در کل ۱۳۰ نفر در تکمیل پرسش‌نامه مشارکت داشتند.

فرضیه‌های کتاب

در ارتباط با کتاب حاضر فرضیه‌های زیر مطرح می‌گردد که پژوهشگر به آزمون این فرضیه‌ها و سنجش درستی یا نادرستی آنها در بخش بعدی خواهد پرداخت.

(۱) بین تأثیر دوستی‌ها و معاشرت‌های داخل زندان در ارتکاب جرم، چه در داخل زندان و چه بعد از خروج از زندان و داشتن سابقه‌ی قبلی زندانیان رابطه‌ی معنی‌داری وجود دارد.

(۲) بین تأثیر دوستی‌ها و معاشرت‌های داخل زندان در ارتکاب جرم، چه در داخل زندان و چه بعد از خروج از زندان و فاصله‌ی زمانی بازگشت دوباره به زندان رابطه‌ی معنی‌داری وجود دارد.

(۳) بین تأثیر دوستی‌ها و معاشرت‌های داخل زندان در ارتکاب جرم، چه در داخل زندان و چه بعد از خروج از زندان و نوع جرم زندانیان رابطه‌ی معنی‌داری وجود دارد.

(۴) بین تأثیر افراد سابقه‌دار بر روی افراد کم‌سابقه یا فاقد سابقه و داشتن سابقه‌ی قبلی زندانیان رابطه‌ی معناداری وجود دارد.

(۵) بین تأثیر افراد سابقه‌دار بر روی افراد کم‌سابقه یا فاقد سابقه و نوع جرم زندانیان رابطه‌ی معناداری وجود دارد.

(۶) بین تأثیر افراد سابقه‌دار بر روی افراد کم‌سابقه یا فاقد سابقه و فاصله‌ی زمانی بازگشت دوباره به زندان رابطه‌ی معناداری وجود دارد.

(۷) بین تأثیر استفاده از جایگزین‌های حبس و داشتن سابقه‌ی قبلی زندانیان رابطه‌ی معناداری وجود دارد.

- (۸) بین تأثیر استفاده از جایگزین‌های حبس و فاصله‌ی زمانی بازگشت دوباره به زندان رابطه‌ی معناداری وجود دارد.
- (۹) بین تأثیر استفاده از جایگزین‌های حبس و نوع جرم زندانیان رابطه‌ی معناداری وجود دارد.

پایایی و روایی

پایایی:^۱ عبارت از میزان توافقی است که پژوهشگران مختلف، بر نتایج بدست آمده از پژوهش در مورد یک موضوع دارند. پایایی محکی است که میزان درستی یک پژوهش را مشخص می‌کند.^۲ پایایی را با استفاده از آلفای کرونباخ تعیین می‌کنند. آلفای کرونباخ در صورتی که کمتر از ۰/۴۵ باشد کم، در صورتی که بین ۰/۴۵ تا ۰/۷۵ باشد متوسط، و در صورتی که بین ۰/۷۵ تا ۰/۹۵ باشد زیاد است. آلفای کرونباخ تعیین شده برای پرسش‌نامه‌ی حاضر ۰/۷۳۳ که در حد متوسط و قابل قبولی است.

اعتبار:^۳ پرسش‌نامه‌ی حاضر به تأیید چند تن از اساتید علوم اجتماعی، از لحاظ اعتبار یک پرسش‌نامه‌ی محتوایی است.

مشکلات فراروی تحقیق

بخشی از کتاب حاضر به صورت تحقیق میدانی انجام یافته فرا استانی است. از لحاظ زمانی بسیار طولانی بود و از سوی دیگر برخی از سازمان‌ها حاضر به همکاری با نویسندگان نبودند که در نهایت نگارنده برای این که به هدف خویش برسد مجبور گردید از سازمان آموزش و پژوهش زندان‌ها واقع در تهران مجوز بگیرد که همه‌ی این موارد به طولانی شدن پروسه‌ی تحقیق دامن زد از سوی دیگر برخی از سؤال‌های نویسنده که در ارتباط با انواع، تعداد و دلایل وقوع جرایم در داخل زندان و در ارتباط با قوانین تقلید تارد بودند حذف گردیدند.